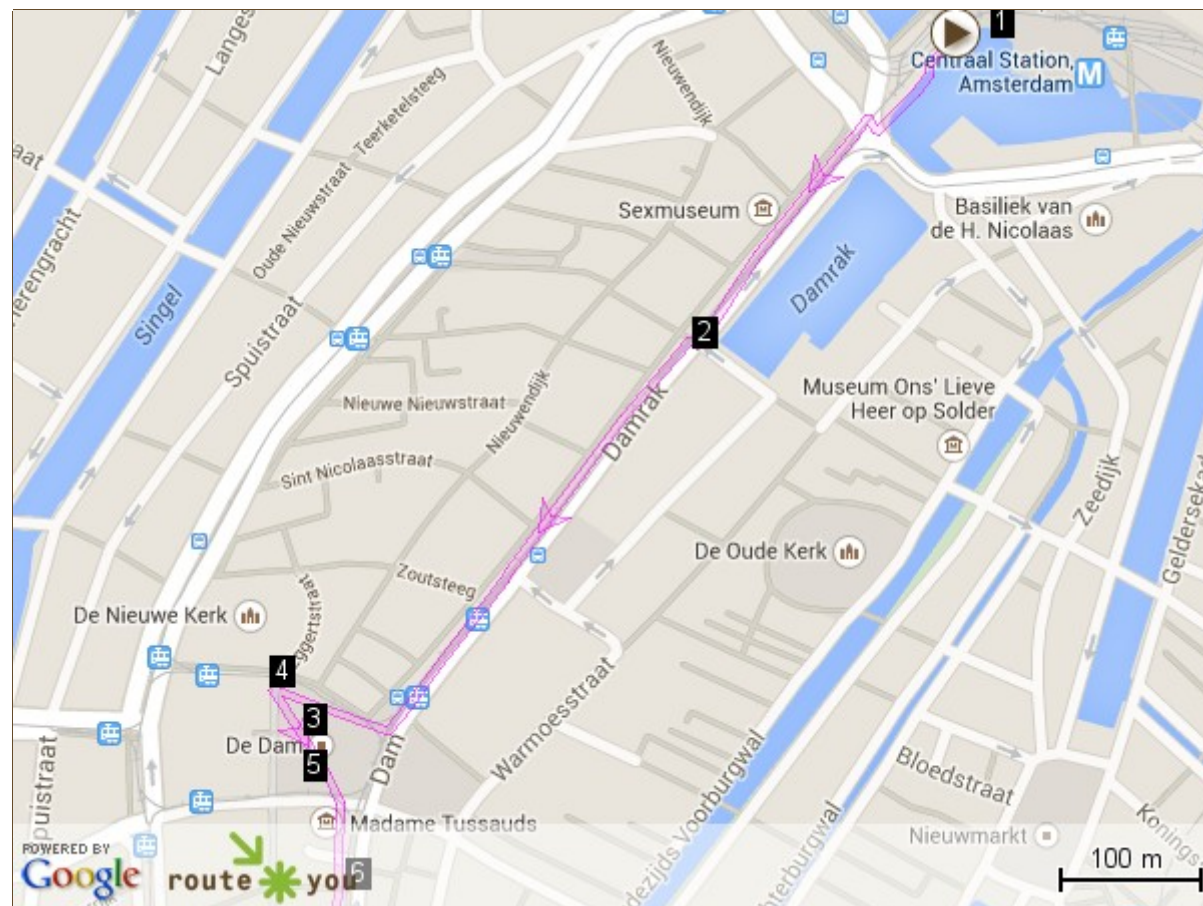

Tweede Wereldoorlog Fotoroute

6.13 km

In mei 2015 is het zeventig jaar geleden dat Nederland werd bevrijd van het Duitse Nazi-regime. Ter gelegenheid van deze historische gebeurtenis heeft het NIOD Instituut een fotoroute door de binnenstad van Amsterdam samengesteld. De beelden tonen de Duitse aanwezigheid tijdens de bezetting, de blijdschap na de Bevrijding en de vervolging van 'foute' Nederlanders direct na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Het NIOD selecteerde twintig aansprekende foto's van bekende plekken in de stad met een korte beschrijving van het onderwerp. De route begint bij het Centraal Station en slingert via de Dam, Munt, Rembrandtplein, Leidseplein, Westelijke Grachtengordel weer terug naar het Damrak en Stationsplein. De route heeft een lengte van 6km.

0 m 1 De V=Victorie (Centraal Station)

Boven de hoofdingang van het Amsterdamse Centraal Station hangt een groot spandoek van de Duitse V-actie. In het voorjaar van 1941 riep de Nederlandse sectie van de BBC de luisteraars in bezet gebied op de letter V (V for Victory!) op de muren te kalken als uiting van hun anti-Duitse gezindheid. Eind juni werd een variant geïntroduceerd: de V in morse, drie korte en één lange tik. Aan de oproep werd massaal gehoor gegeven. Met de vingers werd het V-teken gemaakt en in restaurants werden kelners gewenkt door het V-teken op de tafeltjes te tikken. Om aan deze situatie het hoofd te bieden besloot Joseph Goebbels, minister van propaganda in Nazi-Duitsland, het V-teken simpelweg over te nemen: 'V=Victorie, want Duitsland wint voor Europa op alle fronten' was de leus, waarop varianten volgden. In heel bezet Europa werd de Duitse V-actie op 18 juli 1941 precies om middernacht ingezet. Die ochtend hing heel Nederland vol met V-affiches.

Auteur: niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies

[Meer informatie](#)

306 m 2 "Verboden aan Joden te leveren" (Damrak)

In 1941 heeft de Amsterdamse haringverkoper P. Triest in zijn kraam op het Damrak, naast de Beurs van Berlage, een bordje opgehangen met de tekst: 'Verboden aan Joden te leveren'. In snel tempo voerden de Duitsers nieuwe maatregelen in die erop gericht waren joden steeds verder van de Nederlandse samenleving te isoleren. Joden werden van de vismarkt geweerd,

mochten geen fruit kopen en moesten hun groenten bij joodse verkopers op speciaal daartoe aangewezen joodse markten kopen. Weer wat later konden zij alleen tussen drie en vijf uur 's middags bij niet-joodse winkels terecht.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

735 m 3 SS-films kijken op de Dam

In het pand waar nu H&M zetelt, was gedurende de oorlogsjaren een 'Nebenstelle' van het Nederlandse SS-ersatzkommando gevestigd. In september 1940 richtte NSB-leider Mussert onder druk van de Duitsers de Nederlandsche SS op. De organisatie mocht dan formeel een onderdeel van de NSB zijn; in de praktijk was de formatie vóór alles loyaal aan Hitler en SS-leider Heinrich Himmler. De Reichsführer SS en zijn vertegenwoordiger in Nederland, H.A. Rauter zagen de Nederlandsche SS als het middel bij uitstek om de NSB in 'Groot-Germaanse richting' te duwen. In deze op de Dam gevestigde winkel kon men de strijd tegen het Bolsjewisme volgen middels filmvoorstellingen, kaartmateriaal en foto's. Tevens kon je er dienst nemen als vrijwilliger in de Waffen-SS.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

768 m 4 Bevrijdingsfeest wordt wreed verstoord (Dam)

Op 7 mei 1945 is een enorme menigte Amsterdammers bijeen op de Dam om de snel naderende bevrijding te vieren. De menigte wordt vanuit de 'Grote Club' op de hoek van de Kalverstraat door Duitsers beschoten, met als gevolg 30 doden en 80 zwaargewonden. Rode Kruis medewerkers staan bij de lichamen van de slachtoffers van dit zogeheten Damincident. De foto is genomen op de Dam ter hoogte van de hoek met de Eggertstraat. In de achtergrond is de pui van de SS Nebenstelle te zien.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

839 m 5 Toerist in oorlogstijd (Dam)

Ook in de oorlogsjaren bleef Amsterdam een toeristische trekpleister. Deze foto gemaakt op de Dam in de zomer van 1943 kreeg een plekje in het familiealbum. Alleen de aanwezigheid van Duitse militairen en Duitse richtingborden duiden op de veranderde situatie. De borden verwijzen naar de verschillende Duitse instanties, maar ook naar de dichtstbijzijnde schuilkelder. De muzikant voor het Paleis stond daar de hele oorlog en werd gebruikt voor uitvoeringen van Duitse militaire muziekkapellen. Links op de foto de 'Grote Club' waaruit op 7 mei 1945 Duitse militairen het vuur openden op de bevrijding vierende Amsterdammers.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

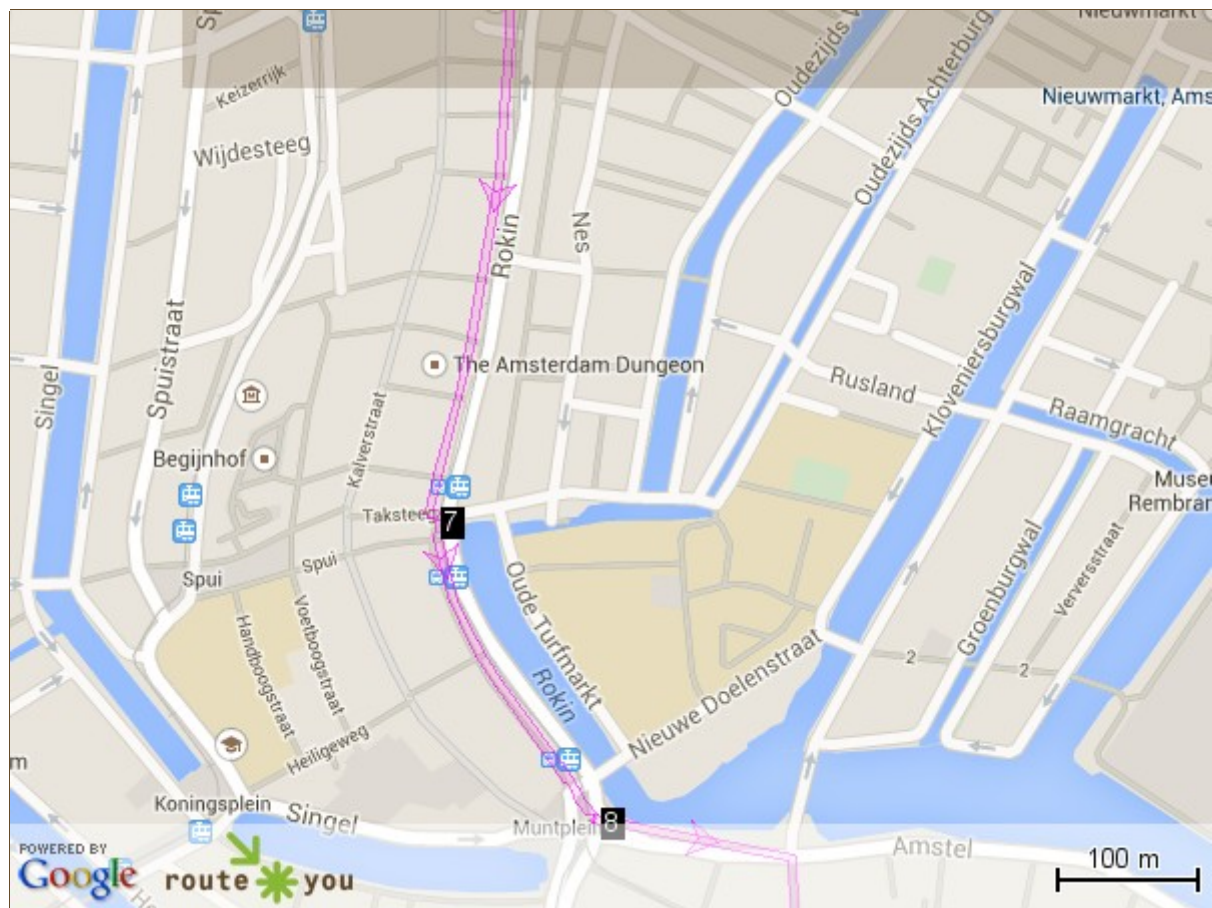
924 m 6 Duits machtsvertoon maakt indruk (Rokin)

Inwoners van Amsterdam kijken op 16 mei 1940 op het Rokin gelaten naar een parade van de Duitse bezettingstroepen in de hoofdstad. Toen Hitler op 14 mei 1940 op de hoogte werd gebracht van de Nederlandse capitulatie, beval hij dat delen van de 9de Panzerdivision en de gehele SS Leibstandarte Adolf Hitler een demonstratieve rondrit door Amsterdam moesten maken. De Nederlandse legerleiding stuurde eenheden van de landmacht naar de hoofdstad om - met het Jordaanoproer van 1934 nog vers in het geheugen - te voorkomen, dat Amsterdammers de rondrit demonstratief zouden verstoren. Het bleef echter overal rustig. De gedisciplineerde Duitse troepen maakten diepe indruk op de bevolking.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

1.29 km 7 Duitse soldaten vermaken zich (Rokin)

De Ordnungspolizei (Grüne Polizei) maakt bij Rederij Kooy aan het Rokin een rondvaart door Amsterdam. De boot, de 'Watertoerist 2' zou overigens later in de oorlog door de Duitsers gevorderd worden. De aanwezigheid van geüniformeerde soldaten in het straatbeeld maakte de Duitse overheersing zichtbaar voor de Nederlandse bevolking. Tijdens hun vrije uren namen de Duitsers het ervan. Vooral in de eerste oorlogsjaren gedroegen zij zich als ongenode, maar tegelijk enthousiaste toeristen. Thuis waren ze nooit verder gekomen dan hun eigen dorp of stad. In het gemoedelijke Nederland vergaapten zij zich aan de zee, molens, klompen en de Amsterdamse grachten.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

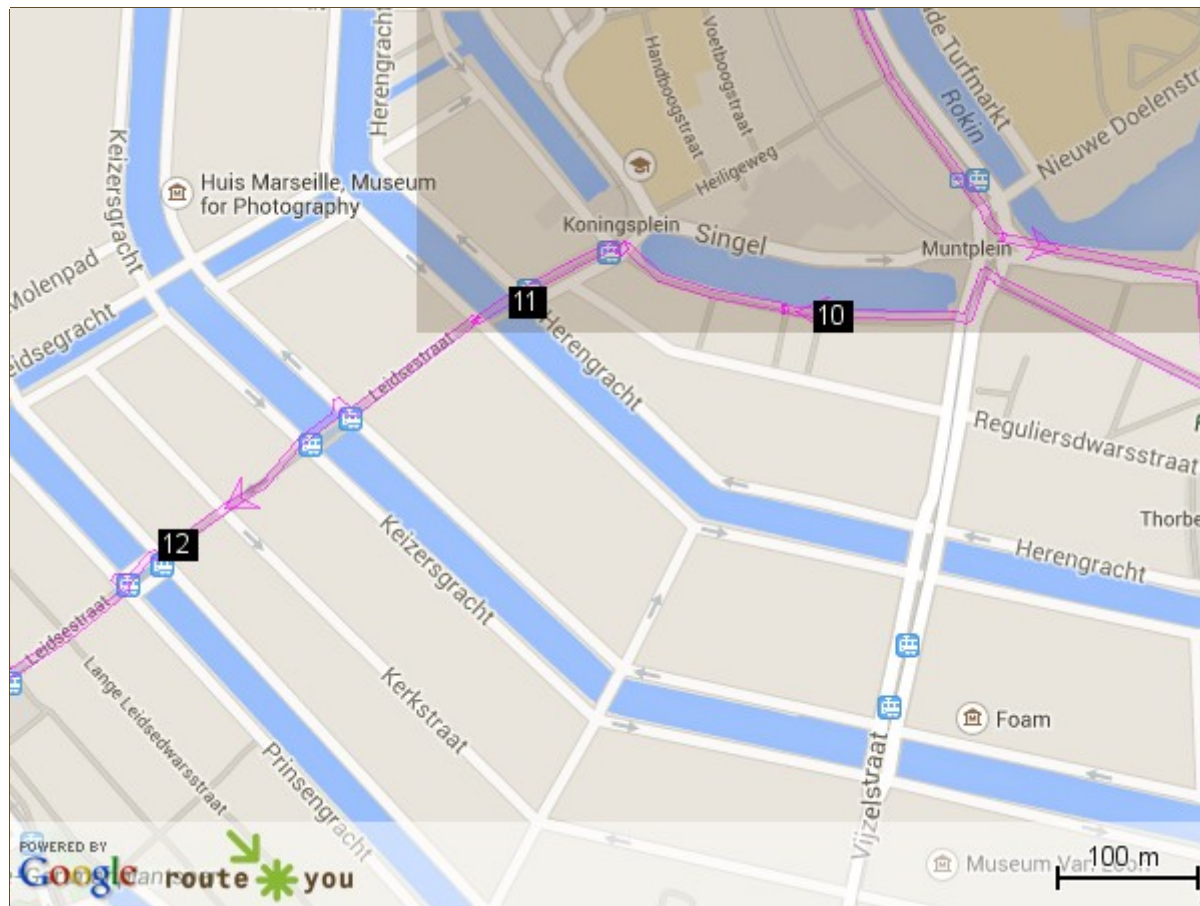
1.57 km 8 Het geluid van marcherende manschappen (Muntplein)

Hier zien we dezelfde Ordnungspolizei als op de foto bij de rondvaartboot. Het Duitse politiekorps marcheerde regelmatig door de stad. Bezoeken van Nazi-kopstukken aan Amsterdam werden opgeluisterd met parades en marsmuziek voor de hoge gast. Op deze foto marcheren de manschappen langs de Munt. Op de achtergrond Hotel de l'Europe. De Ordnungspolizei voerde de dagelijkse politietaken uit. Vanwege hun groene uniformen stonden zij bekend als 'Grüne Polizei'. Het hoofdkwartier van de Duitse politie was in het Koloniaal Instituut, het huidige Tropenmuseum in de Linnaeusstraat.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

1.78 km 9 Samen een biertje drinken (Rembrandtplein)

Het terras van de Rembrandtbar op het Rembrandtplein, zomer 1940. Een Nederlandse en Duitse onderofficier drinken een biertje op het terras in juni. Het oorspronkelijke fotobijlschrift in de kranten luidde: "Alles is vergeven!".

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

2.1 km 10 Bommen op het Offiziersheim (Bloemenmarkt)

Foto's als deze waren uiteraard koren op de molen van de Duitse propaganda. Op de achtergrond staat een gebouw dat onderdeel was van het Carlton Hotel. Dit hotel was door de bezetter ingenomen en ingericht als Luftgaukommando. In de nacht van 27 april 1943 wordt het gebouw, en een deel van de omliggende panden, volledig verwoest door het neerstorten van een Britse RAF bommenwerper. Op 27 april schrijft Anne Frank het volgende in haar dagboek: "Het Carlton Hotel is kapot, twee Engelse vliegtuigen met een grote lading brandbommen aan boord zijn precies op het 'Offiziersheim' gevallen. De hele hoek Vijzelstraat-Singel is afgebrand."

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

2.37 km 11 Hitlers besmeurde kop (Koningsplein)

Een geallieerde pantserwagen met burgers erop passeert op het Koningsplein, voor wat nu (weer) boekhandel Scheltema is, de besmeurde stenen kop van Hitler. Op 4 mei 1945 maakt de BBC uit Londen bekend dat de Duitse legers gecapituleerd hadden. Het zou tot 8 mei duren tot de Canadezen de stad binnen rijden en de feestelijkheden kunnen beginnen.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

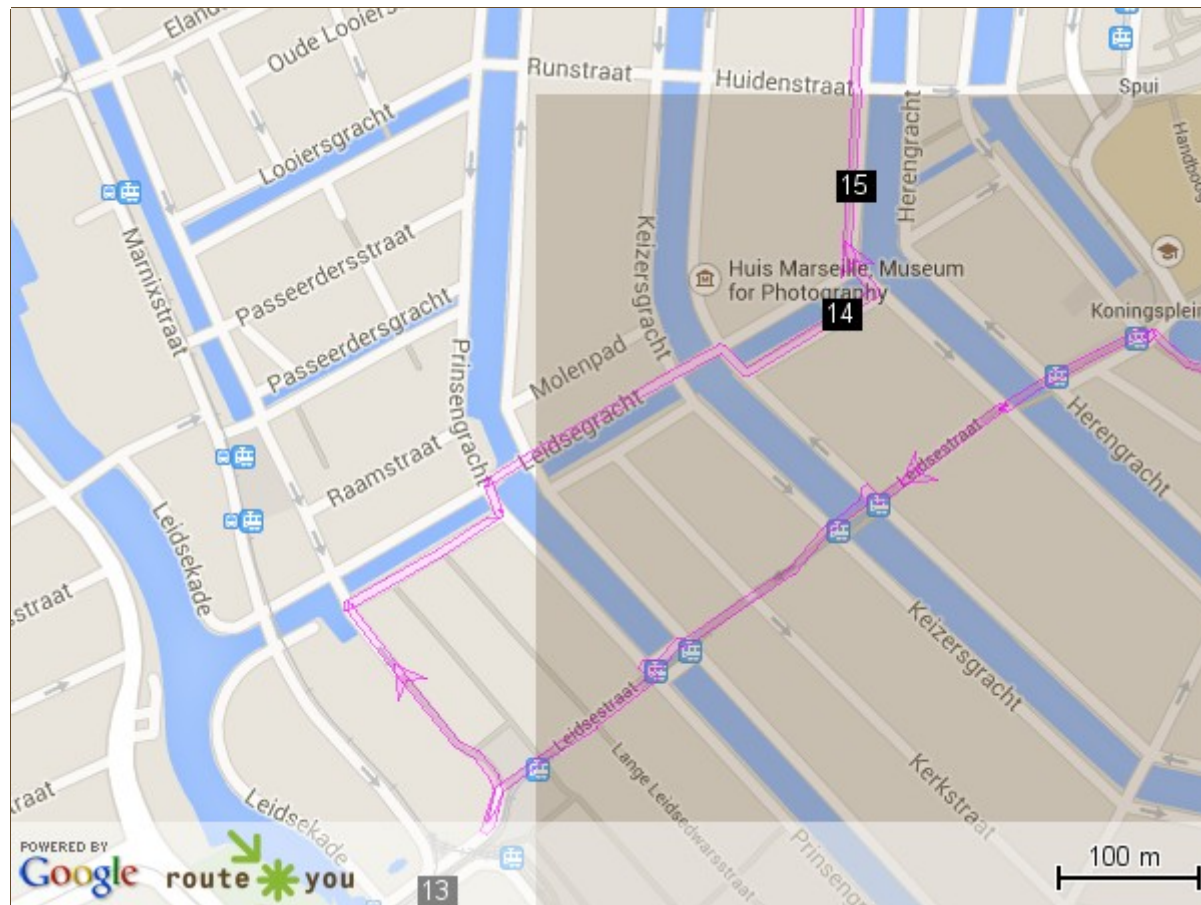
2.7 km 12 Verzetsheld leidt Britten de weg (Leidsestraat)

In de ochtend van 7 mei 1945 bereikt een kleine verkenningseenheid van de Britse 49th Division via het Rokin De Dam. In korte tijd waren zij omgeven door een juichende menigte. Met moeite werd een vrije doortocht verleend. Op de foto rijdt een gevechtswagen door de Leidsestraat, vlak voor de brug over de Prinsengracht. Rechtsvoor op de tank wijst verzetsheld Tonny van Renterghem, commandant van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten de weg.

Auteur: niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies

[Meer informatie](#)

2.94 km 13 Arrestatie van Keuvel en Klessebes (Leidseplein)

Op de foto zien we het moment van de arrestatie van 'Keuvel en Klessebes' op het Leidseplein. Dit waren twee bekende personages uit het Duitsgezinde radioprogramma 'Zondagmiddagcabaret van Paulus de Ruiter'. Het programma was zeer populair onder NSB-ers, maar werd door de gewone bevolking verafschuld vanwege het propagandistische en antisemitische karakter ervan.

Auteur: niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies

[Meer informatie](#)

3.62 km 14 Ondergronds bankieren (Leidsegracht 5)

Dit pand, Leidsegracht 5, was de operatiebasis voor de verzetsgroep van Walraven van Hall. Voor verzetsgroepen, gezinnen van de onderduikers en de onderduikers zelf moest er geld op tafel komen. Een speciale organisatie, Het Nationaal Steun Fonds (NSF), hield zich bezig met de financiering van het verzets- en onderduikerswerk. Het NSF was door de regering in Londen gemachtigd bepaalde uitgaven te doen. Hiervoor werd aan fondsenwerving gedaan via leningen en vonden er inzamelingen plaats. Walraven van Hall werd geassisteerd door zijn broer Gijs, in de provo jaren '60 de burgemeester van Amsterdam.

Auteur: netwerk-oorlogsbronnen

[Meer informatie](#)

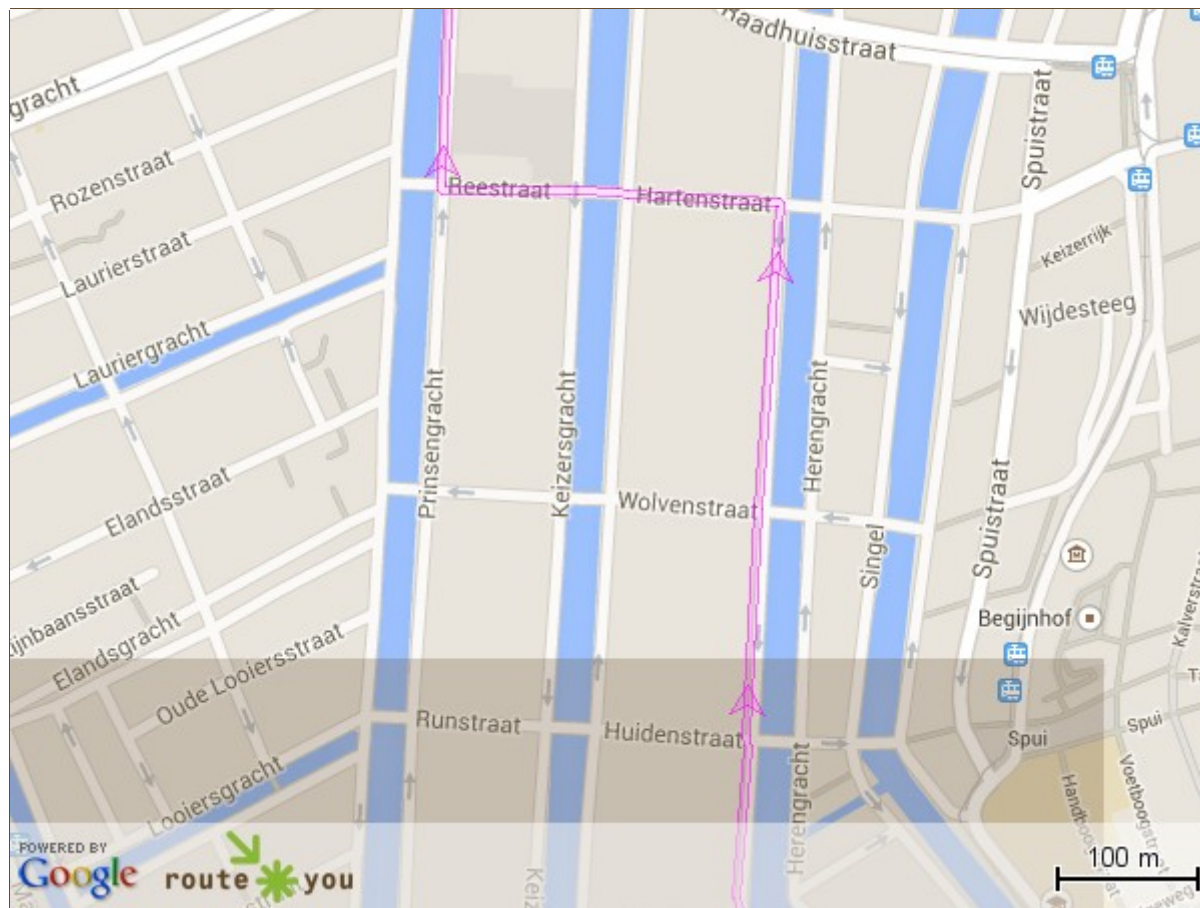
3.73 km 15 Duitse bank wordt tribunaal (NIOD gebouw)

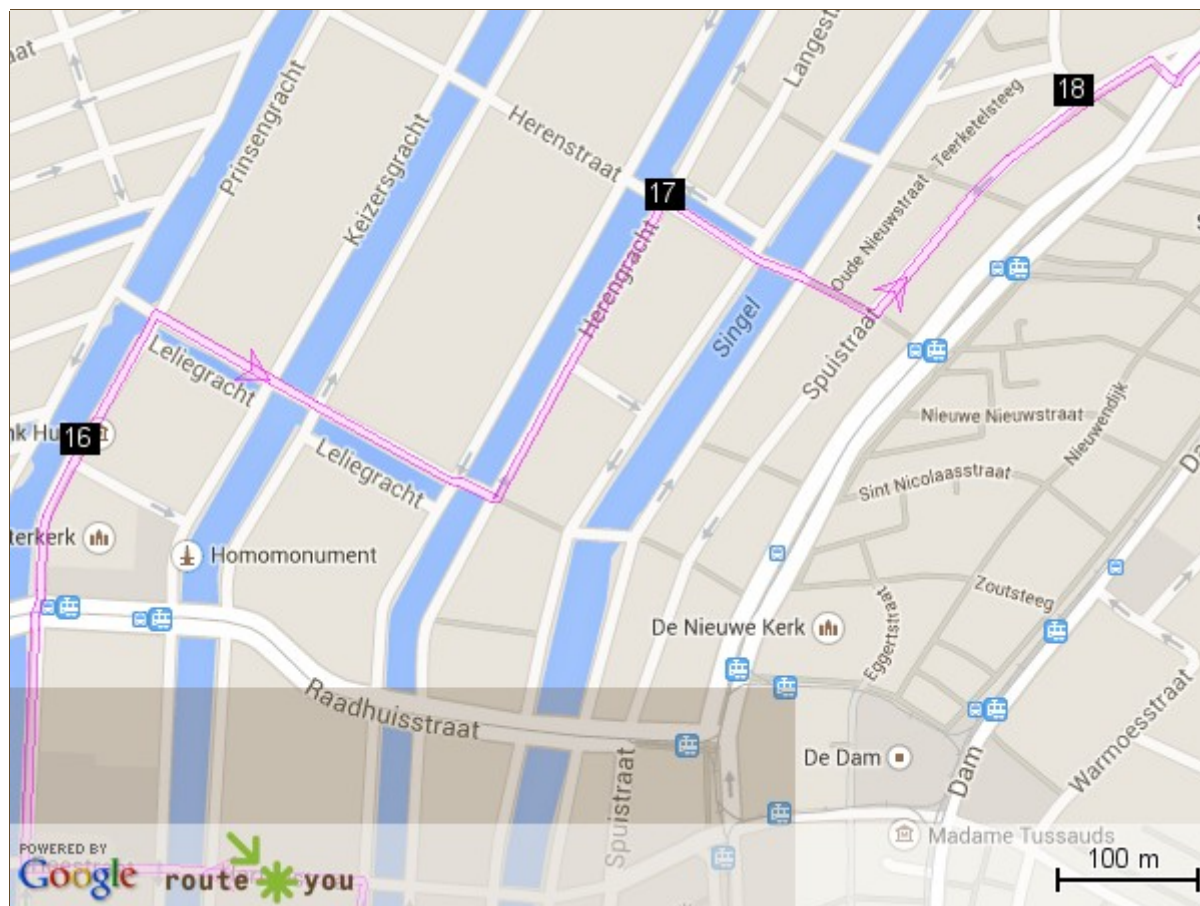
Dit is het gebouw van het NIOD aan de Herengracht, vlak na de bevrijding. Het pand is voor de oorlog een Duitse bank, en zal dit ook tijdens de oorlogsjaren blijven. Daarnaast vestigen enkele Duitse organisaties, waaronder de 'Junkers Flugzeug- und Motorenwerke Gesellschaft' zich hier. Na de bevrijding bevindt zich hier het Tribunaal van Amsterdam. NSB'ers en andere collaborateurs werden op de eerste verdieping berecht. Op de foto de aankomst van één van de arrestanten in een gevangenenwagen.

Auteur: [netwerk-oorlogsbronnen](#)

[Meer informatie](#)

4.76 km 16 Wereldberoemde schuilplaats (Anne Frankhuis)

Het achterhuis van het Amsterdamse grachtenpand Prinsengracht 263 is tijdens de Tweede Wereldoorlog twee jaar lang een schuilplaats voor acht mensen. Zeven van hen zullen de oorlog niet overleven. Nu is het een huis dat jaarlijks door ongeveer 1 miljoen mensen wordt bezocht.

Het huis herinnert indringend aan die oorlog, aan de Joodse onderduikers die zich hier twee jaar lang verborgen houden voor de nazi's, aan Anne Frank en het beroemd geworden dagboek dat zij hier schrijft. Het is vandaag de dag een wereldwijd bekend museum.

Auteur: [netwerk-oorlogsbronnen](#)

[Meer informatie](#)

5.41 km 17 Ravage na onbedoeld bombardement (Blauwburgwal)

Tijdens de Duitse invasie wordt boven Soterdijk op 11 mei 1940 een Duits vliegtuig door het luchtafweergeschut aangeschoten. Het toestel vliegt door, maar in nood verkerend laat het twee bommen vallen, die neerkomen midden in het centrum van de stad op de Blauwburgwal, hoek Herengracht. Een bom ketst via de brug in het water, maar de andere bom komt in een rij woningen terecht. Twaalf woningen worden in een klap weggevaagd. De paniek die losbreekt is groot. Omstanders schieten toe om hulp te bieden. Twee mannen hebben het stoffelijke overschot van een slachtoffer op een rek gelegd en lopen er gehaast mee weg. In totaal komen 44 burgers om het leven.

Auteur: [niod-instituut-voor-oorlogs-holocaust-en-genocidestudies](#)

[Meer informatie](#)

5.8 km 18 Onderduiken boven Duits café (Kattengat)

In Restaurant de Slveren Spiegel aan het Kattengat is in de oorlog een café voor Duitse militairen gevestigd waar de Oostenrijkse Wies Hofmann achter de bar staat. Tijdens de bezetting zit een groot aantal onderduikers boven haar restaurant ondergedoken. Het begint met Barend de Hond, zijn vrouw en zijn zoon, maar op een gegeven moment zitten er wel zestien van zijn familieleden in het pand verstopt. Barend is een goede bouwer die in de nissen en hoeken van de panden allerlei verstoppplaatsen weet te maken. De nazi's doorzoeken het pand zes

keer, maar nooit zullen ze iets vinden.

Auteur: [netwerk-oorlogsbronnen](#)

[Meer informatie](#)

